

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

NATURE AND PRINCIPLES OF ECOLOGICAL AND ECONOMIC SECURITY

здобувач,
ВП НУБіП України
"Ніжинський
агротехнічний
інститут"

У статті викладені теоретичні засади і методичні пропозиції щодо поняття та економічної сутності екологічної безпеки господарювання, розглянуто еколого-економічні аспекти розвитку сільськогосподарських підприємств.

В статье изложены теоретические основы и методические предложения относительно понятия экономической сущности экологической безопасности хозяйствования, рассмотрено эколого-экономические предложения развития сельскохозяйственных предприятий.

The theoretical foundations and methodological proposals for the concept and the economic substance of environmental safety management, considered ecological and economic aspects of development of agricultural enterprises.

Ключові слова: екологічна безпека підприємства, природно-екологічна безпека, екологічна політика, сільське господарство

Ключевые слова: экологическая безопасность предприятия, природо-экологическая безопасность, экологическая политика, сельское хозяйство

Keywords: environmental safety natural ecological security, environmental police, agriculture

ВСТУП

Національна безпека країни передбачає розробку та реалізацію стратегії економічного зростання, яка має враховувати як національні інтереси держави, так і глобальні процеси світового розвитку. Соціальний добробут країни та стан її екологічних систем багато в чому залежить від економічного потенціалу. Тому стає очевидним, що без дотримання еколого-економічної безпеки унеможливиться забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

У низці досліджень розкрито ряд питань присвячені даній проблематиці, зокрема: Є.В. Хлобистов розглядає проблему забезпечення екологічної безпеки в умовах трансформації економіки України, а також удосконалення державного регулювання регіональної екологічної безпеки. У свою чергу М.Л. Хвесик розкриває еколого-економічне регулювання природокористування в системі глобальних стратегій розвитку. Г.А. Пастернак-Таранушенко торкається економічної безпеки держави та розглядає дискусійні проблеми концепції національної економічної безпеки. Слід підкреслити, що дана проблема є предметом вивчення низки науковців, однак при цьому існують суттєві розбіжності щодо трактувань деяких аспектів теоретичних основ проблеми еколого-економічної безпеки, відсутнє однозначне тлумачення характеру взаємозв'язків між економічним зростанням і рівнем екологічної безпеки.

МЕТОЮ РОБОТИ є розробка теоретико-методологічних засад і науково-практичних підходів щодо проблеми еколого-економічної безпеки. Відповідно до мети автори статті ставлять наступні завдання: розкрити поняття та визначити економічну сутність екологічної безпеки господарювання; з'ясувати еколого-економічні аспекти розвитку сільськогосподарських підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

У Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України (затверджена Наказом № 60 Міністерства економіки України від 02.03.2007 р.) термін "економічна безпека" має таке значення: "Економічна безпека — це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства та держави". У даному документі також зазначено, що економічна безпека України є головною складовою національної безпеки держави.

Поняття "економічна безпека" пов'язано з поняттям "розвиток" та "стійкість". Очевидно, без розвитку економіки стає неможливим її виживання, а також здатність протистояти внутрішнім та

зовнішнім загрозам. У свою чергу, "стійкість економічної системи характеризує її міцність та надійність" а також "здатність витримати внутрішні та зовнішні навантаження" [1].

Закон України "Про основи національної безпеки" (2003 р.) визначає, що "національна безпека — це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам" [2].

Враховуючи системність сучасних екологічних проблем та їх взаємозалежність з усіма політичними, соціальними та економічними чинниками, екологічна безпека є однією з фундаментальних складових національної безпеки.

Екологічна безпека як складова національної — це стан захищеності кожної окремої особи й суспільства взагалі та навколишнього середовища від небезпеки, зумовленої різними видами внутрішніх і зовнішніх загроз та впливів, у першу чергу техногенного та антропогенного походження.

На думку Л.Г. Мельника та Л.Хенса, екологічна безпека передбачає утримання природно-ресурсного потенціалу країни у такому стані, який забезпечував би виконання природним середовищем трьох груп функцій: 1) соціальних (забезпечення фізичного та морального здоров'я людини і її соціального розвитку); 2) екологічних (підтримка стійкого стану екосистем); 3) економічних (темпи використання відновлюваних природних ресурсів не повинні перевищувати темпи їх самовідтворення, а темпи використання не відновлюваних ресурсів повинні бути на рівні швидкості їх заміщення відновлюваними) [3].

Складовими елементами екологічної безпеки у сільському господарстві є: 1) екологічно чиста продукція — матеріали або продукти (харчового, технічного призначення), що не містить у собі шкідливих домішок у концентраціях, небезпечних для природного середовища, тварин і рослин, здоров'я людей; 2) екологічно чисті ґрунти — такі, які не містять шкідливих елементів та їх сполук у кількостях, що загрожують стану ґрунтової біоти і здоров'ю людини; 3) екологічно чисте виробництво — рівень організації виробництва, при якому встановлюється відповідність екологічним вимогам [4].

Сучасний рівень економіко-екологічної відповідальності суспільства є незадовільним, що створює реальну небезпеку природному середовищу та існуванню самої людини. Виходячи з наведених різними авторами визначень та міркувань, підсумовуючи характеристики економічної та екологічної безпеки, ми пропонуємо під еколого-економічною безпекою розвинути сільськогосподарських підприємств розуміти забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств з урахуванням вимог екологічно чистої продукції, екологічно чистого виробництва та ін., з метою забезпечення суспільства якісним продовольством. Фактором

еколого-економічної та продовольчої безпеки у світі визначаються стан та якість природних ресурсів аграрного сектору. У сучасному суспільстві вони мають велике економічне значення та виконують екологічні та соціальні функції: 1) забезпечення функціонування секторів економіки, діяльність яких базується на природокористуванні; 2) забезпечення сировиною виробничих систем; 3) асиміляція відходів виробництва.

Таким чином, науково-методологічний підхід до проблеми досягнення еколого-економічної безпеки розвитку сільськогосподарських підприємств має бути системним, з урахуванням екологічних, економічних та соціальних чинників. Перехід до ринкових умов господарювання започаткував розвиток підприємницької діяльності в усіх сферах економіки, у тому числі і в сільському господарстві.

Функціонування сільськогосподарської галузі в ринкових умовах є досить специфічним. До процесу сільськогосподарського виробництва залучено чотири ресурси: земля, основні і оборотні фонди, жива праця. Економічний процес у сільському господарстві знаходиться у глибокій залежності від природних процесів, що вимагає глибоких знань екологічної та біологічної наук. Основними причинами загострення екологічних проблем у сільському господарстві є дисбаланс внесення мінеральних добрив; висока інтенсивність виробництва; використання потужної сільськогосподарської техніки, безконтрольне використання отрутохімікатів, низька культура виробництва [2].

Важливим питанням світового та вітчизняного господарства залишається визначення потреб економіки в природних ресурсах. При цьому думка фахівців часто розбігаються. Можна погодитися з думкою О. Л. Попової, що на сучасному етапі не існує ні суворого наукового обґрунтування, ні чіткого критерію щодо того, скільки треба брати у природи. Як показує досвід відсутність суворої залежності між зростанням споживання природних ресурсів та економічними результатами [4].

Аграрна сфера є найбільш вразливою галуззю до настання негативних екологічних подій та природних катаклізмів, а тому і ризиковою. Під ризиком розуміють загрозу або можливість відхилення фактичних результатів діяльності або й прийнятих рішень від запланованих. Екологічний ризик розглядається як можлива небезпека природного або техногенного характеру, яка призводить до ерозії ґрунту, забруднення агроландшафтів, гумусного виснаження землі, нестачі основних елементів мінерального живлення рослин, засолення та підтоплення зрошуваних, пересушення чи перезволоження осушених земель, підвищення кислотності ґрунтів, порушення сільськогосподарських земель при розробках родовищ корисних копалин [1].

ВИСНОВКИ

На сьогодні ступінь екологічної безпеки є надзвичайно складним та неоднозначним. Визначальними екологічними показниками—

критеріями порівняння сучасної еколого-економічної ситуації, як регіону так і держави є: 1) ступінь екологічної безпеки; 2) частка природоохоронних витрат; 3) ступінь чистоти повітряного і водного басейнів; 4) величина радіоактивного фону; 5) кількість речовин хімічного походження, внесених на 1 га культивованих земель; 6) ступінь екологічності продуктів харчування; 7) частка лісонасаджень до загальної площі; 8) частка відходів основного виробництва, які йдуть у повторну переробку та ін. Слід підкреслити, що основними шляхами забезпечення сталого еколого-економічного розвитку, є: збалансований розвиток регіонів, створення регіональних комітетів сталого розвитку міст, районів, областей; розвиток високотехнологічних виробництв; удосконалення екологічного законодавства України; запровадження екологічного страхування; розширення екологічної освіти; реалізація проектів освоєння природних ресурсів за

участю іноземних інвесторів із застосуванням природо оощадних технологій.

Література

1. Федунь Ю.Б. Шляхи забезпечення сталого еколого-економічного розвитку України. / Ю.Б. Федунь — [Електронний Ресурс]. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
2. Регіональна економіка: Навчальний посібник / З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів. — Львів: "Магнолія 2006", 2009. — 638 с.
3. Екосередовище і сучасність. У 8 т. / С.І. Дорогунцов, М.А. Хвесик, Л.М. Горбач та ін. Т.8. Природно-техногенна безпека: Монографія. — К.: Кондор, 2008. — 576 с.
4. Ревко Т. В. Еколого-економічна безпека розвитку водного господарства та напрями її забезпечення / Т.В. Ревко // Екологічний вісник. — 2010. — № 2. — с. 107–112.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Як звернутися до податкової за консультацією? Яке юридичне значення має така консультація?

Відповідно до п. 14.1.172 Податкового кодексу України **податкова консультація** — допомога контролюючого органу конкретному платнику податків стосовно практичного використання конкретної норми закону або нормативно-правового акта з питань адміністрування податків чи зборів, контроль за справлянням яких покладено на такий контролюючий орган.

При цьому, згідно із п. 52.1 ПК за зверненням платників податків контролюючі органи **безоплатно** надають консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового законодавства, **протягом 30 календарних днів**, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом.

При цьому, податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію (п. 52.2 ПК).

Консультація надається в усній, письмовій або електронній формі за вибором платника податку.

Зауважимо, що податкові консультації надаються щодо застосування "окремих норм

податкового законодавства". Тобто, у зверненні за консультацією платник податку має чітко вказати ті норми податкового законодавства, щодо яких він хоче отримати консультацію.

Окрім податкових консультацій, які мають індивідуальний характер, існують ще **узагальнюючі письмові податкові консультації** — оприлюднення позиції контролюючого органу, що склалася за результатами узагальнення податкових консультацій, наданих платникам податків (п. 14.1.173 ПК). Узагальнюючі податкові консультації є загальнодоступними і розміщені на сайті Державної податкової служби www.sts.gov.ua.

Важливим для всіх платників податку є те, що відповідно до п. 53.1. ПК платник податку, який діяв відповідно до податкової консультації, наданої йому у письмовій або електронній формі, а також узагальнюючої податкової консультації не може бути притягнуто до відповідальності.

Якщо Ви не погоджуєтесь із наданою Вам податковим органом консультацією, її можна оскаржити до суду у порядку адміністративного судочинства як правовий акт індивідуальної дії.